

Til Folketingets Uddannelsesudvalg

Resumé

Hvad:

Der sker en udtalt forskelsbehandling civilsamfundets aktører på både lov- og støtteområdet, bl.a. fordi kunst- og kulturområdet er placeret mellem to ministerier, nemlig Undervisningsministeriet (Folkeoplysningslov og tips- og lottomidler) og Kulturministeriet (tips- og lottomidler samt Kunstrådsstøtte).

Hvorfor:

Kulturelle Samråd i Danmark mener derfor, at medlemmerne af Uddannelsesudvalget samt af Kulturudvalget bør tage stilling til problematikken og søge at løse det i fællesskab med civilsamfundets organiseringer.

Hvordan:

Kulturelle Samråd i Danmark opfordrer til en debat om civilsamfundets rolle og om de lovgivninger, der knytter sig hertil. En debat, hvor vel at mærke alle aktører deltager til forskel for den debat, der for nylig fandt sted i det ministernedsatte folkeoplysningsudvalg.

Kulturpolitikken har i de sidste 30-40 år udspillet sig i et spænd mellem stat, marked og civilsamfund. I 1961 trådte staten for alvor ind på arenaen, da Bomholt blev kulturminister i det første kulturministerium. Kulturpolitik skulle ses som et klart modspil til markedet. Staten skulle i tæt samarbejde med kommunerne finansiere dette frirum og institutionerne virke for en demokratisering af kulturen, dvs. den nationale enhedskultur. Her var tale om, at borgerne var tilskuer/tilhører, og aktiviteterne i de kulturelle foreninger i civilsamfundet var en privat sag.

Med udgangspunkt i tressernes oprørsbevægelser lå modsætningen i halvfjerdserne ikke længere mellem stat og marked, men mellem folkets egen kultur over for såvel statens som markedets definerings af kultur. Folkets røst skulle nu høres gennem mediedemokratisering i videoværksteder og lokalradioer, mens de lokale græsrodder udfoldede sig i beboerhuse. Egendeltagelse og frivillig organisering karakteriserede kulturudfoldelsen, som foregik i det, man i dag vil kalde civilsamfundets regi. Kulturen blev en proces, alle kunne deltage i, og "tilskuer eller deltager?" blev halvfjerdsernes store spørgsmål. Der opstod en ny kulturpolitisk strategi: Kulturelt demokrati, og nu støttede stat og kommuner mere eller mindre modstræbende nye sub- og modkulturelle organiseringer, mens enhedskulturens dage syntes at være talte. Der var nu ikke én, men mange kulturer, som skulle nyde godt af de offentlige tilskud, og ser man på det konkrete beløb, staten og kommunerne afsatte til støtte for udøvelsen af det kulturelle demokrati, var det fra statens side minimalt, hvad der gik til de mere folkelige aktiviteter som f.eks. kulturhuse, kulturelt frivillige og amatørvirksomhed op gennem halvfjerdserne, hvor det for kommunernes vedkommende kunne være noget me-

re – men stadig kun en relativt lille del set i forhold til tilskuddet til biblioteker, museer, anden offentlig kulturformidling samt aftenskoler (se senere om Fritidslov). Først i 1989 blev statslige midler i større målestok rettet mod det kulturelle foreningsliv (via den såkaldte Højlund Fond), men dog med det forbehold, at de projekter, der søgtes midler til, skulle ske i samarbejde med professionelle kunstnere, hvilket (igen) viste politikernes manglende vilje til fuldt og helt at inddrage civilsamfundets kunst- og kulturaktiviteter i en kulturpolitik.

Den tendens har holdt sig op til i dag – ja forholdene er endda blevet forringet, og fokusering på egenaktiviteter og civilsamfund er næsten helt forsvundet. Nu bliver kulturpolitikken instrumentel i den forstand, at den skal bruges til at opnå økonomisk vinding, have økonomiske implikationer. Det handler kort sagt om at få "value for money". Det er et krav, der ikke kan (og ikke skal) opfyldes i civilsamfundets kulturelle foreninger, og de kunstbaserede amatører og frivillige, kulturarvsforeningerne, kulturhusene m.v. bliver derfor stort set hægtet helt af i kulturpolitikken.

I Kulturministeriet regi ser støtten (og lovgivningen) i dag til området således ud:

Kulturhusenes landsorganisation, Kulturhusene i Danmark, de kulturelle samråds landsorganisation, Kulturelle Samråd i Danmark, samt Amatørernes Kunst og Kultur Samråd er støttet med hver ½ mio. kr. via et aktstykke fra Kulturministeriets Tips- og lottomidler. Støtten skal søges hvert år og er ikke blevet hævet de sidste mange år.

Landsorganisationer på det frivillige område (musikforeninger, teaterforeninger osv.) får støtte fra Kunstrådet til den del, der omfatter professionelle kunstnere, men ikke til foreningsarbejdet.

Staten støtter landsorganisationerne inden for amatørmusik- og amatørteaterområdet. Dette sker i begge tilfælde som en "kan lov" og for amatørmusikkens vedkommende via Kunstrådet, hvor professionelle kunstnere er sat til at vurdere foreningslivets tilskudsbehov ud fra en kunstnerisk vurdering (Et princip, der i øvrigt også er gældende i de to nordiske fonde, Nordisk Kulturfond og Kulturkontakt Nord. Sidstnævnte har – måske af samme grund – ikke givet midler til foreningslivet på trods af, at muligheden foreligger!).

Ser man på Tips og lottoloven, hvor en del landsforeninger henter deres støttekroner, er følgende ngo-områder skrevet ind i loven:

- Undervisningsministeriet: Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF), oplysningsforbund af en vis størrelse samt Dansk Folkeoplysnings Samråd.
- Miljøministeriet: Friluftslivets organisationer.
- Indenrigs- og Socialministeriet: Handicaporganisationer og -foreninger, ældreorganisationer og frivillige sociale organisationer.
- Indenrigs- og Sundhedsministeriet: Sygdomsbekæmpende organisationer.
- Kulturministeriet: Idrættens organisationer.

Kunst- og kulturområdet er ikke skrevet ind i loven, til gengæld har man for 2011 – for at kompen-

sere for et fald i tips- og lotto området – overført midler fra Kulturministeriets aktstykke til de nævnte organisationer.

Det skal også lige i forbindelse med Tips- og lottoloven nævnes, at DUF i 2009 tog beslutning om, at kunst og kultur ikke er samfundsengagerende, og man udelukkede derfor de kulturelle ungdomslandsorganisationer som fuldgyltige medlemmer.

Ser man på lovgivningen og støtten på det kommunale område, er historien følgende:

Da man i 1969 fik den såkaldte Fritidslov, udelukkede man kunst og kulturområdet men henvisning til, at det var underholdning og for meget hobbybetonet (!). Da man i 1991 fik Folkeoplysningsloven blev situationen for kunst- og kulturområdet ikke bedre.

Folkeoplysningsloven er delt op i to områder:

- 1) Voksenundervisning, der kræver en underviser og et hold. Det kan de kulturelle foreninger ikke honorere. Kun amatørorkestre og – kor kan "klemme" sig ind i loven ved at kalde dirigenter "undervisere", men her er man udelukket fra at bruge alt, hvad der hedder solister, gruppeprøver og koncerter, som også hører med til det at være amatør.
- 2) Det frivillige foreningsområde, der vel at mærke for børn og unge under 25 år og ikke for foreningerne for voksne. Dog er der en åbning, idet en paragraf (§16) giver kommunerne adgang til at støtte de frivillige foreninger, der har medlemmer over 25 år, men da Kulturelle Samråd i Danmark undersøgte, hvor mange kommuner, der giver støtte over denne paragraf, drejer det sig om i alt 4!

Det er en gåde for Kulturelle Samråd i Danmark, hvorfor voksne, der går til madlavning eller andet på aftenskolen skal have adgang til støtte og lokaletildeling, hvorimod voksne, der dyrker kunst og kultur ikke skal have samme betingelser, da begge steder er læringsarenaer i en livslang læringsproces.

Og så er foreningerne for kunst og kultur ydermere de eneste, der stiger i medlemstal!

Kommunerne er trængte på økonomien for øjeblikket og det, der skæres mest ned på, er de områder, hvor man ikke har en lovgivning. Den frivillige kunst- og kulturområde er et sådant lovløst område og må stå for, når det drejer sig om besparelser.

Der trænger således i høj grad til en oprydning i et gammeldags støttesystem, der af historiske årsager favoriserer nogle områder frem for andre.

Det kunne være sket i forbindelse med Undervisningsministerens nedsættelse af det folkeoplysningsudvalg, der skulle se på området i løbet af 2009 - 2010. Men kunst- og kulturområdet var ikke budt med i udvalget (trods protester), og det blev derfor (igen) dem, der er omfattet af loven, der fik indflydelse på debatten og resultatet af den, hvilket også ses af den rapport, der nu foreligger.

Man udelukker igen de læringsarenaer, der har med kunst og kultur at gøre, og hvor dannelse, kundskaber om kunst og kultur og kompetencer går hånd i hånd. Og man udelukker et område, der styrker udvikling og personlig myndighed, og i lige så høj grad som den øvrige folkeoplysning er demokratifremmende. Kunsten og kulturen giver viden om det alment menneskelige og gør dermed de aktive på dette område bedre rustet til at leve i et moderne, globaliseret samfund.

Det, vi har brug for, er derfor ikke en kun vurdering af, hvad folkeoplysning og foreningsliv kan tilføje uddannelserne og arbejdsmarkedet, men hvad det betyder for den enkeltes personlige udfoldelse og det gode liv, og for det medborgerlige samfund og det aktive deltagerdemokrati. Vi har brug for er en debat om hele civilsamfundsområdet, hvor alle aktører sikres ligestilling i forhold til støtte og lovgivning.